

Іванна Браїлко

## СПІВУЧА ПЕРЛИНА ПОЛТАВСЬКОГО КРАЮ

### Творча діяльність фолькгурту «Бабусеньки» із с. Вовчика на Лубенщині

*А пісня – це душа. З усіх потреб потреба.*

**І. Драч**

Полтавщина – край високої музичної культури, славетний як творцями цього мистецтва (композиторами Миколою Лисенком, Ісааком Дунаєвським, Платоном і Георгієм Майбородами, Олександром Білашем та ін.), так і виконавцями. Зокрема, тут ніколи не переставав лунати народний спів – знак невмирущості української пісні, українського духу.

У складі сучасного фолькгурту – дев'ять голосистих жінок: крім уже названих, це Раїса Володимирівна Пасічна (художній керівник), Віра Григорівна Костюк, Марія Теодорівна Сухомлин, Валентина Миколаївна Шостак, Наталія Анатоліївна Шлапко, Ганна Іванівна Адлер, Надія Іванівна Клепач. Усі вони – полтавки, народилися в різних райо-



*Гурт «Бабусеньки» на святкуванні Масляної. Фото, с. Вовчик Лубенського району Полтавської області, 2019 р.*

Неподілік від Лубен розташувалося село Вовчик, у якому майже десять років існує фольклорний гурт «Бабусеньки» – продовжувач традицій місцевої хор-ланки, відомої свого часу (1966–1997) далеко за межами області. Хор-ланка брала участь у зйомках телепередач «Село і люди», «Сільський час», неодноразово виїздила з концертами й окремими номерами до Полтави, Києва, 1996 р. виступала в Національному палаці «Україна». Серед її учасниць були і дві найстарші «бабусеньки» – Марія Іванівна Кочерга та Олександра Григорівна Калиман.

нах нашої області, лише М. Т. Сухомлин переїхала у Вовчик зі Львівщини.

Дивовижне триголосе звучання «Бабусеньок» здатне захопати в українську народну пісню навіть зяятих прихильників винятково електронної музики. «Гурт енергійних талановитих жінок устиг стати улюбленцем місцевої публіки. Адже співають вони широко і зворушливо. Майже всі пісні «Бабусеньок» – автентичні, записані від реальних носіїв нашої унікальної народної спадщини» [2], – писала про колектив газета Верховної Ради «Голос України», вітаючи його з 5-річчям.

Наше зацікавлення гуртом, який, безперечно, є перлиною крайового співу, переросло в наукове дослідження, здійснюване в рамках Малої академії наук України. Було організовано фольклорну експедицію до Вовчика, у ході якої зафіксовано виконувани колективом пісні. Та основним, проте, стало живе спіл-

«Були всякі там пропозиції: й отак, й отак, й отак. І “Червона калина”, і ще щось красиве українське. Коли це Оля Кутурій, наша Олечка, каже: “Дівчата, ми всі бабусеньки: і за віком, і внуки майже в усіх є, давайте так і назвемося!” І всі її підтримали, бо ж ця назва – натуральний, так би мовити, продукт».



*Творчий дебют гурту «Бабусеньки». Фото, с. Вовчик, 2011 р.*

кування з надзвичайно талановитими й цікавими особистостями. «Бабусеньки» щиро раділи з інтересу до їхньої творчості, ділилися роздумами про пісню у своєму житті, розповіли історію гурту й появи в ньому кожної учасниці, сумували за своєю подругою, Ольгою Миколаївною Кутурій, співачкою з «неймовірним небесним голосом», яка 16 листопада 2020 р. відійшла в Божі засвіти.

Ініціаторкою створення гурту «Бабусеньки» була Марія Теодорівна Сухомлин, яка згадує: «Пішла на пенсію в 40 років – за вислугу. А тоді що робити? Ну не можу просто дома сидіти. А тут приїхали з Лубен представники соціальної служби та й кажуть: – От давайте проведемо свято Миколая. – Та давайте. – Ми будемо все робити, сценарій складемо. А я їм і говорю: – Знаєте, ми й самі складемо сценарій. Навіщо я сказала? Вони пішли й більше не приїхали. Ми з тих пір ото зібралися з дівчатами й вирішили разом співати. І досі співаємо».

На питання про напрочуд удалу назву гурту, адже всі його учасниці цілком відповідають створеному народною уявою образу бабусі – доброї, щирої, веселої, беручкої, Марія Теодорівна розповіла таке:



*Гурт «Бабусеньки». Фото, с. Вовчик, 2011 р.*





*Гурт «Бабусеньки». Фото, с. Вовчик, 2018 р.*

Певний час гурт існував без художнього керівника, що, звісно, не сприяло зростанню професіоналізму, і 2013 р. було ухвалене спільне рішення запросити очолити колектив відомого на Лубенщині фахівця з хорового мистецтва – Раїсу Володимирівну Пасічну. Уродженка с. Дмитрівка Машівського району Полтавської області, вона впродовж 1971–1974 рр. навчалася в Гадяцькому культурно-освітньому училищі імені І. П. Котляревського, здобула фах хормейстера. Певний час жила у Вовчику, потім переїхала в с. Ждани того ж Лубенського району, де й мешкає нині. Працює художнім керівником Жданівського сільського будинку культури. Раїса Володимирівна пристала на пропозицію, і відтоді гурт «Бабусеньки» працює під її незмінним очільництвом.

«Раїса Володимирівна нам як мама, вона нам і голос поставить, і похвалить, і пожуристь. Вона ж живе за 20 км від Вовчика. Вітер, дощ, сніг, мороз – ніщо не заважає їй приїхати на репетицію. А бувало, і пішки йшла. “Хоч надворі завірюха і метелиця гуде, через гори і долини Володимирівна йде”, – жартома співаємо нашому керівникові. Хтось сказав, що їй далеко їздити, ви без неї, мовляв, співайте. Та ні, діла

не буде, нема керівника – нема пісні», – щиро ділиться з нами Марія Теодорівна.

Раїса Пасічна як художній керівник доклала чимало зусиль для підвищення виконавської майстерності гурту «Бабусеньки», розвитку багатоголосого співу, становлення репертуару. «Як я стала з ними працювати, звичайно, репертуар це мій. Я вибираю пісні. Це ж гурт “Бабусеньки”. Якби це була інакша назва, був би інший репертуар. А оскільки “Бабусеньки” – це щось милозвучне, гарне, то я й подумала, що пісні мають бути такого плану – жартівливі, веселі, але водночас любимо й пісні душевні, ліричні, – розповіла нам Раїса Володимирівна. – В основному співаємо українських народних пісень. Шукаємо цікаві обробки, наприклад, Леонтовича, Стеценка, ну от такі пісні, розумієте, які дуже красиві. Але є авторські пісні з репертуару Раїси Кириченко, інших українських виконавців. Інколи бачу, що якась пісня не подобається дівчатам, то й прибираю її з репертуару».

Гурт «Бабусеньки» виконує як широко відомі народні пісні («Ішли воли із діброви», «Із-за гори кам'яної», «Ой да за городом кози пасла», «Ой пряла



*Гурт «Бабусеньки» на святкуванні Дня села Вовчика. Фото, с. Вовчик, серпень 2012 р.*



б я куделицю», «Ой устану я в понеділок» та ін.), так і ніде, за нашими спостереженнями, не фіксовані варіанти пісень «Як служила я у пана», «Захотіла вража баба», «Сьогодні Купала» та пісню «У Полтаві на базарі». Де знайти гарну пісню для фольклорного вокального колективу? Думається, це питання хвилює кожного художнього керівника. «Раніше, коли не було Інтернету, багато дивилася телебачення, донедавна була прекрасна передача “Фольк-мюзік”. Спочатку записувала назви пісень, які сподобалися, потім шукала партитури повсюди: у книжкових магазинах, серед колег-музикантів. Багато чого маю від студентських років, – ділиться секретами Раїса Володимирівна. – А бувало, і дівчата приходили: от мій зять у сусідньому селі таку почув... Нові пісні в нас з’являються й після виступів на збірних концертах: ми дружимо з різними колективами, обмінюємося з ними цікавим матеріалом. А пісня “У Полтаві на базарі” зі мною зі студентських років – почула її, коли навчалася в Гадячі. Дуже люблю цю пісню, вона така “місцева”, з красивим характером, у ній можна проявити голос. (Весело наспівує):



У Полтаві на базарі продала пшеницю  
Та й купила на ті гроші оцюю спідницю,  
Кум на мене зиркне – широка спідниця,  
А я в ній, а я в ній гарна молодиця».

Зазначимо, що в репертуарі «Бабусеньок» не лише українські народні пісні. Колектив виконує також українські авторські твори, зокрема «Явір і

яворина» (сл. Д. Павличка, муз. О. Білаша), «Дорога спадщина» (сл. Д. Луценка, муз. О. Зуєва), «Мамина молитва» (сл. о. П. Половка, муз. о. В. Брони), «Українська душа» (сл. В. Крищенко, муз. О. Пляченка), «Пісня про матір» (сл. Б. Олійника, муз. І. Поклада), «Батьку мій, лебедю білий» (сл. В. Грибенка, муз. О. Стадника), «Як же кума не любити» (сл. Н. Коломієць, муз. невід. авт.), «На коня» (сл. М. Невмітого, муз. В. Конощенко), «Надвечірня свята любов» (сл. й муз. М. Ласої), «Щедрик» (сл. О. Богачука, муз. І. Сльоти), «Розійдися, туманочку» (сл. О. Добахової, муз. І. Сльоти),.

Є в гурту і власна піснетворка – Олександра (Шура) Григорівна Калиман, авторка ліричної пісні про свою малу батьківщину («Пісня про Долину») та «Пісні про Вовчик», які стали своєрідними гімнами сіл. «Шура Григорівна народилася у Вовчій Долині, тут поруч, біля Вовчика, – розповідає про подругу Марія Теодорівна. – Вона написала таку гарну пісню про своє село, аж сльози виступають. Писала про свою родину – мами нема вже, тата немає, дві сестри одна за одною пішли... (співає):

Долину, Долину я бачу у снах.  
В Долині буваю лише у гостях,  
Де хата з садочком, калина в дворі,  
До болю, до болю так рідні мені.  
А роки злетіли, мов в вирій птахи,  
Давно за межею мої вже батьки.  
А я все не вірю, не вірю ніяк,  
На крилах в Долину лечу, наче птах.



Гурт «Бабусеньки» на творчому звітні Вовчицького будинку культури, с. Вовчик, 2019 р. Фото із сайту <http://lubny-kultura.kl.com.ua/2019/12/16/krasivij-znak-okliku>





Шура Григорівна взагалі така: раз-два – і придумала пісню. Був ювілей Раїси Володимирівни, то їй теж пісню подарувала».

«Загалом у нашому репертуарі, – замислюється Раїса Володимирівна, – мабуть, понад три десятки пісень. Тих, що постійно виконуємо, – близько 20. Ми багато співаємо на Новий рік, багато вивчили місцевих колядок і щедривок. Репертуар різножанровий, але його основа – це українські жартівливі пісні, як-от “Задумала борщ варити”, “Покохала дідуся”, “Червоненький бурячок”, “Чоловіче, я слаба”, “У Полтаві на базарі” та ін. Навіть календарно-обрядові здебільшого обираємо такі, де є жарт, – “Сьогодні Купала”, “Новий рік минає”, “Насічи нам, січню”».

Вивчивши весь репертуар гурту, ми замислилися: чи є в «Бабусеньок» улюблена пісня? І чи можливо загалом вибрати з такого різноманіття ту, що найбільше до серця всім їм?

«Як сходимося отак інколи, дуже нечасто, на день народження, наприклад, чи просто почаювати після репетицій, то дівчата звичайно заводять пісні, які про наш вік, – розкаже Раїса Володимирівна. – От, наприклад, у нашому репертуарі є така класика, я вважаю, це велика класика, – стародавні українські пісні “Ішли воли із діброви” або “Із-за гори кам’яної” в Леонтовича обробці. А останнім часом найперше співаємо “Зелений сад” – дуже гарну пісню-ностальгію за молодістю, за минулими роками (*наспівує*):



Святкування 5-річчя гурту «Бабусеньки».  
Фото, с. Вовчик, 2016 р.



А роки ідуть, а роки летять,  
І ми вже старієм з тобою,  
Ой в серці живе, живе – не згаса  
Та пісня, що зветься любов'ю.

А ще, де б ми не були, завжди співаємо “Ой да за городом кози пасла”. Теж дуже давня пісня, дуже ритмічна й дуже красива».

«Бабусеньки» прагнуть, щоб їхнім шанувальникам було цікаво не лише слухати, а й бачити, що відбувається на сцені, тому обігравання деяких жартівливих пісень перетворило окремі номери на яскраві театральні замальовки з народного життя: «Жито-мати», «Ой да за городом кози пасла», «Покохала дідуся» та ін. Раїса Володимирівна розмірковує: «Для того щоб звучав колектив, треба дуже



**Художній керівник гурту «Бабусеньки» Р. В. Пасічна на районному Святі незалежності України. Фото, с. Ісківці Лубенського району Полтавської області, 2018 р.**

багато співати. Але не тільки. Пісню треба уявити. Я всім кажу: перед тим, як співати, намалюйте картину про це. Не намалюєш – не заспіваєш. І грати на сцені треба, на те вона ж і сцена».

За майже 10 років існування гурт «Бабусеньки», виступаючи на багатьох заходах різного рівня, став упізнаваним на Лубенщині. Про нього постійно згадують обласні газети, сайти лубенських органів влади, висвітлюючи культурні події краю, як-от участь колективу у творчих звітах Вовчицького будинку культури, Лубенського району, просвітницьких заходах Лубенської центральної районної бібліотеки імені Володимира Малика; виступи на днях села Вовчика, Вовчої Долини, Висачки, народних святах, відкриттях виставок тощо.

Також «Бабусеньки» беруть активну участь у роботі районного клубу «Надвечір'я», який об'єднує людей з активно життєвою позицією та займається культурно-просвітницькою діяльністю. Народні виконавиці – постійні членкині клубу – організують творчі зустрічі у Вовчику (як то «Усі ми родом з дитсадка», «Таланти твої, рідний Вовчик», «Поетичне перевесло»), виступають на

засіданнях інших сільських філій та лубенського осередку. «Надвечір'я» шанує українську народну пісню, тож саме за підтримки цього клубу 14 серпня 2016 р. було влаштовано концерт у Вовчицькому будинку культури, присвячений п'ятій річниці від дня створення гурту. «Їх пісні лунають по-особливому зворушливо і урочисто. Майже всі народні твори, що звучать у виконанні цього колективу, є самобутніми і практично ніде більше не виконуються. І в цьому цінність і значимість творчості народних колективів – пошук і збереження українських народних пісень» [1], – така глядацька оцінка підсумувала перші ювілейні здобутки творчого осередку. Додамо, що виконавська манера «Бабусеньок» не залишає сумнівів, що вони репродукують народнопісенні традиції полтавського краю.

2020 р. у зв'язку зі складною епідеміологічною ситуацією через COVID-19 виконавча активність колективу, на жаль, помітно знизилася. «Хочеться дуже співати, і не вистачає нам зараз гурту нашого, пісень наших, – сумує Марія Теодорівна. – Колись запрошували «Бабусеньок» у Київ, на конкурс пісні. Щось нас



**«Ой, кум, кумочок, підем у таночок». На засіданні клубу «Надвечір'я». Фото, с. Вовчик, 2018 р.**

не відпустило, а треба було їхати. А зараз такий час, що навіть у Лубнах виступити не можемо – немає концертів, бо карантин. Тепер хочемо кудись поїхати, але не можемо. Та вірю: усе налагодиться, будемо ще співати!»



**Під час репетиції у Вовчицькому будинку культури. Фото, с. Вовчик, грудень 2020 р.**





На святкуванні Масляної. Фото, с. Вовчик, 2020 р.

«Ми боїмося мріяти в наш дивний час, але як же без мрії? – ділиться сокровеним Раїса Володимирівна. – Не відкрию, мабуть, таємниці, коли скажу, що найбільша мрія “Бабусеньок” – це виступати. Часто й на різних сценах, щоб знову й знову радувати глядачів і надихатися від них. Такий у багатьох із нас вік, що пройде рік-два – і вже може бути важко комусь на сцену виходити. Сподіваємося, що скоро закінчиться оця “чума” в Україні й усе стане на свої місця. І ми відсвяткуємо десятиліття “Бабусеньок” перед широкою публікою, проспівавши весь свій репертуар. Дай, Господи, щоб збулося те, про що мріємо!»

Віriamo, що творча діяльність фолькгурту здобуде визнання в усій Україні й за її межами. Безперечно, цей талановитий колектив заслуговує на увагу місцевої влади, засобів масової комунікації, подальшу активну підтримку своїх шанувальників. Ми, зі свого боку, намагаємося всіляко пропагувати творчість «Бабусеньок», із цією метою створили ютуб-канал, де, зокрема, умістили відеозаписи, зроблені нами під час фольклорної експедиції. Упевнені, що на ньому недовзі з’являться записи й нових концертів гурту, а юні односельці-вовчани долучаться до роботи з популяризації цього чудового співочого колективу.

#### Джерела

1. Віват, «Бабусеньки». Сайт Лубенської центральної бібліотеки імені Володимира Малика. URL : <http://lubnilib.blogspot.com/2016/08/14.html>.

2. Неїжмак В. Їм лише пять – а вже «Бабусеньки». *Голос України*. 2016. 15 верес. URL : <http://www.golos.com.ua/article/276066>.

#### ТВОРИ З РЕПЕРТУАРУ ГУРТУ «БАБУСЕНЬКИ»



##### Захотіла вража баба

*Українська народна пісня*

Захотіла вража баба молодого бути,  
Затикала за намітку зеленої рути.

Ціп-ціп, цюру-руру, (3 р.)  
Зеленої рути.

Ціп-ціп, цюру-руру, (3 р.)  
Зеленої рути.

А в березні у місяці випала пороша,  
А дід бабу полюбив, бо баба хороша.

Ціп-ціп, цюру-руру, (3 р.)  
Бо баба хороша.

Ціп-ціп, цюру-руру, (3 р.)  
Бо баба хороша.

Захотіла вража баба колодку тягати,  
Заблудила в очереті, не дійде до хати.

Ціп-ціп, цюру-руру, (3 р.)  
Не дійде до хати.

Ціп-ціп, цюру-руру, (3 р.)  
Не дійде до хати.

А вовчани, добрі люди, бабі підсобили,  
Підсадили на колодку та й з гори спустили.

Ціп-ціп, цюру-руру, (3 р.)

Та й з гори спустили.  
Ціп-ціп, цюру-руру, (3 р.)  
Та й з гори спустили.

Тепер буде, вража бабо, куделицю прясти,  
Не ходити по селу, не шукать напасти.  
Ціп-ціп, цюру-руру, (3 р.)  
Не шукать напасти.  
Ціп-ціп, цюру-руру, (3 р.)  
Не шукать напасти.



### Сьогодні Купала

*Українська народна пісня*

Сьогодні Купала,  
Сьогодні Купала, завтра Івана,  
Купала, на Івана.

Купався Іван, доведеться і нам.  
Купався Мусій, доведеться усім.  
Купала, на Івана.

Купався Дем'ян та й упав у бур'ян.  
Купався Петро та й упав у шатро.  
Купала, на Івана.

Жінка Тетяна порося украла,

Порося украла, в скрині сховала.  
Купала, на Івана.

Он післязавтра Петра і Павла.  
Купала, на Івана.

Ой ви, купалочки, де ж ваші дочки,  
А з одної дочки попливли віночки.  
Купала, на Івана.

І у тих віночках Купала зустрічали,  
Доки ті віночки на воду пускали.  
Купала, на Івана.



### Розійдися, туманочку

*сл. О. Добахової, муз. І. Сльоти*

Розійдися, туманочку, (3 р.) } *Двічі*  
Оре милий із раночку.

Оре милий мій у полі, (3 р.) } *Двічі*  
На широкому роздоллі.

Оре милий і співає, (3 р.) } *Двічі*  
Серце моє завмирає.

Розійдися, туманочку. (2 р.)

